

נייר עמדה בנושא:

חופש הביטוי ומרחב הענישה באקדמיה בזמן מלחמה

מפרוץ המלחמה ובעקבות השבת השחורה נמצאת גם הקהילה האקדמית בטלטה גדולה. מעבר להתמודדות עם מגוון אתגרים מוסדיים ופרסונליים אל מול קהילת הסטודנטים והסגל, והרצון לקיים את שגרת ההוראה והמחקר, נדרשים המוסדות להשכלה גבוהה לבחינת הגבול שבין חופש ביטוי לגיטימי והכלתו, לבין הסתה ותמיכה בטרור.

מאז ה-7/10 התפרסמו [מגוון ידיעות](#) על האשמות חברי וחברות הקהילה האקדמית מהחברה הערבית על סמך פוסטים ברשתות החברתיות, שהביאו לנקיטת צעדים החל מהשעיה ועד כדי פיטורים או הפסקת לימודים. לעתים על סמך החלטות מנהליות בלבד.

בנוסף, לאחרונה הוגשה [הצעת חוק](#) לתיקון חוק המועצה להשכלה גבוהה (תיקון – שלילת זכאות לתואר אקדמי בשל תמיכה בטרור (פ/25/4126)), המחייבת להפסיק לימודים לצמיתות לכל מי שהוגדר כפעיל טרור או עבר עברה של הסתה או תמיכה בטרור, ללא תלות במדרג העברה או בהליך המרשיע.

ארגון "בשער - אקדמיה למען החברה בישראל" סבור כי בכל הנסיבות הכרחי להקפיד על ענישה רק לאחר הליך סדור ושקוף, על ידי גוף שיפוטי פנימי או חיצוני, המאפשר לנאשם או לנאשמת להגן על עצמם.

במיוחד, נזכור כי במדינת ישראל אין כל הגבלה על לימודים למי שריצה עונשו בעבירה כלשהי, חמורה ככל שתהיה, אף לאסירים המרצים עונשם מאפשרים לעתים לימודים אקדמיים. יתר על כן יש אנשים שהורשעו בתמיכה במעשה טרור ולא נמנע מהם על פי חוק להפוך למשרתי ציבור ולשרים בממשלה.

מאחר והזכות ללמוד ולרכוש השכלה הינה ערך דמוקרטי חשוב, החלטה לשלול האפשרות ללימודים באקדמיה ולקבלת תואר אקדמי מהווה עונש קיצוני ביותר, ואין להשתמש בו בטרם ברור מעמיק ומנומק היטב, וגם אז בתנאים מוגבלים ומוגדרים. כמו כן, על מוסד מוכר להשכלה גבוהה לקבל החלטות לגבי שלילת הזכות ללמוד או לקבל תואר אקדמי בעצמו ובאמצעות מנגנוניו בלבד.

דווקא בימים קשים אלו חשוב שהאקדמיה תקפיד ותשמור על ערכיה ועל האתוס שלה ועל האוטונומיה שלה. חופש הדיבור פירושו גם הכלה של דברים שלא מקובלים ושלא נעים לשמעם כל עוד הם לא חצו קווים אדומים. במיוחד, במוסד אקדמי אין לגזור עונש כלשהו לפני שנערך דיון ממצה משפטי או משמעתי.

האקדמיה האמונה על חופש ביטוי, על שיח פתוח, מאתגר, נוקב שאינו מתלהם, שיח שיודע לא רק להשמיע אלא גם להקשיב ולהבין מורכבויות, צריכה ויכולה להוות דוגמה להתנהגות שקולה, שבוחנת דברים לעומק ואינה נגררת לתגובות מהירות הנובעות מלחצים כאלו או אחרים.

ארגון "בשער" קורא לקהילה האקדמית להוות דוגמה ומופת לסולידריות ולהבנה הדדית בין כל חלקי החברה בישראל ובמיוחד בין החברה היהודית והחברה הערבית ולשמרן בימים קשים ומאתגרים אלו, ובימים אחרים.

18.12.23

ארגון "[בשער](#)" - קהילה אקדמית למען החברה בישראל (ע"ר) - מאגד מעל 2000 חברות וחברי סגל אקדמי מכל מוסדות ההשכלה הגבוהה בישראל, כולל בין היתר כלות וחתני פרס נובל ופרס ישראל, נשיאות, נשיאים ורקטורים לשעבר, הפועלים למען החברה בישראל ולמען שימור האינטרס הלאומי של המדינה בתחומי ההשכלה הגבוהה, המחקר והאקדמיה - כל אלה הכרחיים לשגשוגה של המדינה בכל תחום ולקיומה כחברה פתוחה, סובלנית ודמוקרטית, חברה שתומכת במחקר איכותי וחדשני ומקדמת ידע, תוך שמירה על עצמאותה ואיכותה של מערכת ההשכלה הגבוהה. יו"ר "בשער" היא פרופ' חגית מסר-ירון.